

УДК 338.487 (477.84)

**ОЦІНКА РЕКРЕАЦІЙНОЇ МІСТКОСТІ ПРИРОДО-ЗАПОВІДНИХ
ТЕРИТОРІЙ АДМІНІСТРАТИВНИХ РАЙОНІВ ІВАНО-ФРАНКІВЩИНИ**

О. Ошуркевич-Панківська¹, Ю. Панківський²

^{1,2}Національний Лісотехнічний університет України, вул. О. Кобилянської, 1, м. Львів, Україна

Abstract. In current work the recreational potential of the administrative districts of Ivano-Frankivsk region was assessed on the basis of the analysis of location features and parameters of forested recreational areas. The possibility and

main directions of increasing of the recreational load on the natural objects of the region were estimated.

Івано-Франківщина є унікальним за своєю туристичною привабливістю регіоном України. Різноманіття типів рельєфу, висока залісненість території, сприятливі екологічні умови, а також багата історико-культурна спадщина створює хороші передумови для розвитку рекреаційної індустрії.

Проте, при надмірному тривалому рекреаційному навантаженні природне середовище зазнає негативного, а іноді незворотного впливу. Тому, у теперішній час актуальним і необхідним стає режим обмеженого та збалансованого рекреаційного природокористування, організованого на принципах безперервності і невиснажливості. Оптимальна рекреаційна місткість території є не лише одним з найважливіших показників при плануванні рекреаційно-туристичного господарства, але й при оцінці впливу рекреаційної діяльності на навколишнє середовище, з метою забезпечення нормального функціонування та самовідновлення екосистеми та збереження біорізноманіття [2, 5].

Для оцінки заповідності територій Івано-Франківської області, на основі переліку територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) загальнодержавного та місцевого значення [4] проведений аналіз приуроченості цих об'єктів до меж адміністративних районів області. Для кожного району розраховано показник щільності об'єктів ПЗФ та коефіцієнти заповідності [1].

Загальна кількість об'єктів ПЗФ загальнодержавного значення на території Івано-Франківської області 33 і розподілені вони по адміністративних районах досить нерівномірно. Максимальна їхня кількість у Надвірнянському та Івано-Франківському районах (10 і 9 об'єктів відповідно), мінімальна – у Коломийському і Верховинському (по 2 об'єкти). Сумарна кількість об'єктів ПЗФ місцевого значення становить 485, найбільше у Надвірнянському (182 об'єкти), Калуському (100 об'єктів) та Коломийському (87 об'єктів) районах.

Коефіцієнт заповідності Івано-Франківської області становить 42,6 %, причому співвідношення загальної площі об'єктів ПЗФ області загальнодержавного і місцевого значення приблизно однакове (19,2 і 23,4 % відповідно). Найвищий відсоток заповідності за об'єктами ПЗФ загальнодержавного значення характерний для високогірних районів – Косівського (83,69 %) та Надвірнянського (70,31 %), а найнижчий для Калуського та Коломийського районів (по 0,09 %). Заповідність районів за об'єктами ПЗФ місцевого значення більш рівномірна і коливається від 82,4 % (в Косівському районі) до 14,5 % у Коломийському.

Показник щільності об'єктів ПЗФ місцевого значення значно (в середньому у 19 разів) перевищує щільність об'єктів загальнодержавного значення. Максимальна їхня щільність (97,2 шт/тис.км²) характерна для Надвірнянського району, що зумовлене максимальною кількістю заповідних об'єктів та, порівняно, невеликою його площею. Для Косівського,

Коломийського, Калуського та Верховинського районів щільність заповідних територій місцевого значення коливається в незначних межах (21,23 - 37,65 шт./тис.км²). На території Івано-Франківського району найменша щільність об'єктів місцевого значення – 14,06 шт./тис.км². Щільність об'єктів ПЗФ загальнодержавного значення змінюється від 0,8 шт./тис.км² (у Коломийському районі) до 6,64 шт./тис.км² (у Косівському).

За визначеннями категорій природно-заповідного фонду України [3] у рекреаційній діяльності дозволено використовувати лише: національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, пам'ятки природи, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, дендрологічні парки, ботанічні сади, зоологічні парки.

З метою оцінки рекреаційної місткості природо-заповідних територій районів області, з переліку територій та об'єктів природно-заповідного фонду було вибрано об'єкти, де дозволена рекреаційна діяльність. На основі нормативних показників рекреаційного навантаження на різні типи природних комплексів [2, 5] розраховане потенційне рекреаційного навантаження протягом літнього і зимового сезонів окремо під час тижневих рекреаційних турів та дводенних турів для кожного такого об'єкту і згруповано їх по районах області (рис. 1-4). Для усіх районів області простежується дещо вища рекреаційна місткість для літнього періоду, ніж для зимового. Це пов'язане з більшими значеннями нормативних показників допустимого рекреаційного навантаження для літнього періоду, оскільки у теплу пору року процеси самовідновлення та саморегуляції природних екосистем є більш активними, а в холодний період природні комплекси є більш піддатливими до антропогенного впливу. Суттєвий вплив на рекреаційну ємність територій має тривалість відпочинку. Так, для дводенних рекреаційних турів рекреаційна ємність територій у середньому у 3,5 разів вища, ніж для тижневих, незалежно від пори року.

Найбільші значення рекреаційних ємностей характерні для районів, де площа рекреаційних територій є максимальною – Надвірнянського та Косівського, незалежно від тривалості відпочинкових турів та періоду року. Так, максимальна кількість туристів для літніх дводенних турів у Надвірнянському районі може сягати 6,2 млн. осіб, а в Косівському – 6,1 млн. осіб. Для літніх тижневих турів ці значення можуть досягати відповідно 1,77 і 1,74 млн. осіб за теплий період року.

Помірна рекреаційна ємність характерна для природо-заповідних об'єктів Івано-Франківського та Верховинського районів. Для літніх дводенних турів вона може досягати значення 3,2 млн. і 1,5 млн. осіб, а для літніх тижневих 0,9 млн. і 0,4 млн. осіб відповідно.

Рис. 1. Екологічно допустима рекреаційна місткість територій ПЗФ для літніх тижневих турів

Рис. 2. Екологічно допустима рекреаційна місткість територій ПЗФ для зимових тижневих турів

Рис. 3. Екологічно допустима рекреаційна місткість територій ПЗФ для літніх дводенних турів

Рис. 4. Екологічно допустима рекреаційна місткість територій ПЗФ для зимових дводенних турів

Райони з мінімальною рекреаційною ємністю природо-заповідних територій – Калуський і Коломийський, де навіть для літніх дводенних турів ємність не перевищує 498 тис. і 712 тис. осіб. Така ситуація зумовлена найменшими площами природо заповідних об'єктів і, відповідно мінімальними значеннями коефіцієнтів заповідності.

Загальний рекреаційний потенціал лісовкритих рекреаційних території Івано-Франківської області може досягати 8,7 млн. осіб/рік, що у 6,5 разів перевищує кількість населення області. Отже, рекреаційні території області здатні не лише задовольнити потреби у відпочинку місцевого населення, але й володіють високим рекреаційним потенціалом з точки зору розвитку внутрішнього (з інших адміністративних областей) та міжнародного туризму.

Література

1. Грищенко Ю.М. Методика оцінка мережі природно-заповідного фонду / Науковий вісник НСІ, 2008, №2.-С.33-36.
2. Гулич О.І. Екологічно збалансований розвиток курортно-оздоровчих територій: питання теорії і практики: Монографія. Львів: ІРД НАН України, 2007. 208 с.
3. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.92 № 2457-ХІІ (2457-12). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text>.
4. Регіональні доповіді про стан навколишнього природного середовища. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів. Офіційний сайт. - веб-

сайт. URL: <https://mepr.gov.ua/diyalnist/napryamky/ekologichnyj-monitoring/regionalni-dopovid-pro-stan-navkolyshnogo-seredovyssha-v-ukrayini/>.

5. Стафійчук В. І. Рекреалогія: Навчальний посібник. 2-ге вид. – К.: Альтерпрес, 2008. 264 с.